

Infectieuze coryzabesmetting bij een reproductiekoppel

Wat houdt het in en hoe gaan we ermee om?

Infectieuze coryza

('acute snot')

Infectieuze coryza is een bacteriële infectie die in 1930 voor het eerst is beschreven. Coryza betekent letterlijk: acute ontsteking van het neusslijmvlies. Dit veroorzaakt neusuitvloeiing, vandaar de populaire naam 'acute snot'. Daarnaast wordt de ziekte gekarakteriseerd door dikke koppen, legdaling en ontsteking van de voorste luchtwegen (vooral de neusholte en neusbijholten). Coryza komt vooral voor in gebieden met een warm klimaat: Zuid-Amerika, Afrika en Midden-/Oost-Azië. In gebieden met een gematigd klimaat komt de ziekte in mindere mate en vooral in de herfst en winter voor. Infectieuze coryza is meestal een acute en vervolgens chronische aandoening bij pluimvee. De problemen komen met name voor bij productieve leghennen en vermeerderingsdieren, maar soms ook bij kalkoenen, vleeskuikens, fazanten en patrijzen. Vooral oudere dieren zijn gevoelig. Bij jongere dieren zijn de klinische verschijnselen milder en is de ziekteduur korter.

De ziekteverwekker

Infectieuze coryza wordt veroorzaakt door de bacterie *Avibacterium paragallinarum*, vroeger *Haemophilus paragallinarum* genoemd. Van de bacterie zijn drie serogroepen bekend: A, B en C.

Besmette hoenderachtigen, bijvoorbeeld hobbypluimvee, bedrijfspluimvee of wilde hoenderachtigen, zijn de belangrijkste bron van infectieuze coryza. Eenmaal besmet kan een vogel lange tijd drager van de bacterie blijven. Het dier is dan niet ziek, maar draagt de bacterie bij zich en kan deze op gevoelige dieren overdragen via neusslijm, direct contact, waterdruppels in de lucht of via het drinkwater. De bacterie wordt niet via de eieren verspreid of overgedragen. Buiten de kip overleeft de bacterie relatief kort, namelijk maximaal twee dagen. De bacterie is gevoelig voor UV-licht (zonlicht), uitdroging en desinfectantia. De overlevingstijd in drinkwater is vier uur. Indien beschermd door organisch materiaal, zoals neusslijm, kan de bacterie wel via indirect contact (bijvoorbeeld via gereedschap, handen of kleding) op andere dieren of koppels worden overgedragen.

Eenmaal besmet bevat het koppel het hele leven dragers. Daarom moet de nadruk van de coryzabestrijding op het voorkomen van de besmetting liggen. Op meerleefijd-bedrijven is bestrijding lastig, want een nieuw aangevoerd koppel loopt een groot risico op besmetting door het oudere koppel. Ook bij buitenlopend pluimvee is het besmettingsrisico groter, vooral als er in de directe omgeving een besmet bedrijf staat. Dit pluimvee heeft namelijk een grotere kans op direct contact met infectieus materiaal, dat via besmette wilde hoenderachtigen of bijvoorbeeld tijdens de acute fase van de ziekte via het ventilatiesysteem van een besmet bedrijf wordt verspreid.

Verschijnselen

De infectieroute verloopt via het oog- en neusslijmvlies. Afwijkingen zijn vanaf 24 tot

72 uur na de besmetting zichtbaar en binnen twee á drie weken verspreidt de aandoening zich door het hele koppel. De volgende verschijnselen kunnen waargenomen worden:

- dikke koppen, met name door zwelling (vochtophoping) van de neusbijholte, de huid onder het oog en de lellen;
- overvulde neusbijholte met grijze tot etterige, dradentrekkende vloeistof;
- een- of tweezijdig dichte ogen met gezwollen oogleden met etterige neus- en ooguitvloeiing;
- rochelend geluid en ademhalingsmoeilijkheden;

- verminderde water- en voeropname en vermagering;
- diarree;
- eiproductiedaling van 10 tot 40 procent (incidenteel wordt een daling van 100 procent genoemd!);
- meestal lage uitval, maar in een enkel geval kan dit oplopen tot 20 procent (vaak in combinatie met een andere infectie).

Doorgaans duren de ziekteverschijnselen twee tot drie weken. Maar omdat in een eenmaal besmet koppel levenslang dragers

aanwezig zijn, kan de ziekte terugkomen als het koppel om een andere reden verzwakt. De klinische verschijnselen kunnen verward worden met infecties van *Mycoplasma gallisepticum*, *Mycoplasma synoviae*, *Pasteurella multocida*, *Ornithobacterium rhinotracheale*, *E. coli*, TRT, IB, AI en NCD. Combinaties van één van deze ziektekiemen met de coryzabacterie zullen het ziekteprobleem verergeren. Zeker bij bijvoorbeeld vleeskuikens met een *E. coli*-infectie dient hiermee rekening gehouden te worden.

Wat te doen na het aantonen van een coryzabesmetting in een reproductiekoppel?

1. Houd er rekening mee dat de productiedaling, de voeropname-daling of de uitval de normen van de meldingsplicht kunnen overschrijden. Raadpleeg in dat geval uw dierenarts en meld in geval van te hoge uitval het probleem bij het centrale meldnummer van de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA): 045 546 31 88.
2. Informeer de leveranciers (eiertrays/lades, voer), de afnemers (broederij, mest, Rendac), uw dierenarts en uw voorlichter(s). Vraag de leveranciers en afnemers tot op het niveau van de chauffeur te communiceren.
3. Vraag advies aan uw dierenarts en voorlichter over de behandeling en verzorging van de dieren. Denk bijvoorbeeld aan het volgende:
  - a. Als de voeropname in het koppel sterk gedaald is, dient rekening gehouden te worden met de voersamenstelling (bijvoorbeeld het concentreren van het voer).
  - b. Extra vitamines door het drinkwater, zoals vitamine C, kunnen nodig zijn.
  - c. Sprays van bacteriedodende vloeistof kan helpen om de verspreiding van de bacterie in het koppel te verminderen. Gebruik hiervoor een veilig bacteriedodend middel, zoals actief chloor in Neutral Electrolyzed Water (NEW) en een permanente conditionering van het drinkwater met bacteriedodende middelen.
  - d. Antibioticumbehandeling (raadpleeg hiervoor uw dierenarts). Langdurige koppelbehandelingen met bijvoorbeeld (doxy/oxy) tetracyclinen, Tmp/S en amoxicilline kunnen de ernst van de verschijnselen en het verloop van de ziekte verminderen. Een behandeling leidt echter niet tot volledig verdwijnen (eradicatie) van de bacterie. Er bestaat dus altijd een kans dat de ziekte in alle hevigheid terugkomt wanneer de behandeling stopt, of dat de bacterie zich vanuit een besmet koppel verder verspreidt.
  - e. Eventueel vaccineren van aanwezige (opfok)koppels op het bedrijf die niet ziek zijn.
4. Voorkom verdere verspreiding binnen het bedrijf door het uitvoeren van onderstaande preventieve maatregelen:
  - a. Onderzoek de andere op het bedrijf aanwezige koppels op de aanwezigheid van *Avibacterium paragallinarum* met behulp van de Coryza-PCR, tien pools van zes swabs per stal.
    - i. verminderde water- en voeropname en vermagering;
    - ii. diarree;
    - iii. eiproductiedaling van 10 tot 40 procent (incidenteel wordt een daling van 100 procent genoemd!);
    - iv. meestal lage uitval, maar in een enkel geval kan dit oplopen tot 20 procent (vaak in combinatie met een andere infectie).
  - b. Voorkom versleep van *Avibacterium paragallinarum* naar nog niet besmette stallen op het bedrijf door het nemen van extra hygiënemaatregelen, zoals:
    - gebruik een set laarzen en kleding per stal en verlaat hiermee niet de stal;
    - bezoek de besmette stal(len) als laatste;
    - ontsmet de bedrijfslaarzen voor en na het bezoek van een stal;
    - ontsmet de handen voor en na het bezoek van een stal;
    - houd bedrijfsmateriaal tussen besmette en vrije stallen strikt gescheiden;
    - gebruik bij het lopen over het bedrijfsterrein ander bedrijfs-schoeisel
  - c. Bij het verlaten van de stal de stalkleding en –schoeisel uittrekken en handen wassen. Zo ook bij het verlaten van het bedrijfsterrein. Bij voorkeur hierna douchen, dit geldt zeker voor bezoekers die uitgebreid contact hebben gehad met de kippen en kippenmest, zoals vang- en entploegen.
5. Voorkom verspreiding naar andere bedrijven:
  - a. Wissel geen bedrijfsmateriaal uit van het besmette bedrijf met andere collega's, bedrijven en andere locaties.
  - b. Houd rekening met contacten met andere buurtbedrijven en bedrijfslocaties. Ga geen contacten aan, tenzij zij van kleding en schoeisel hebben gewisseld en hebben gedoucht.
  - c. Laat geen auto's doorrijden tot aan de stal. Blokkeer deze rijroutes. Bezoekers dienen zich eerst te melden bij het woonhuis.
  - d. Laat pertinent geen bezoekers toe in de stal. Alleen bij uitzondering (dierenarts voor verplichte controles, technicus bij storingen en vang- en entploegen) is toegang aanvaardbaar nadat maatregelen zijn genomen met betrekking tot bedrijfskleding en –schoeisel.
  - e. Mest is een mogelijke besmettingsbron. De bacterie kan hierin meerdere dagen overleven. Lage omgevingstemperaturen verlengen de overlevingstijd. Het bewaren van onafgedekte besmette mest vormt een risico voor pluimvee in de omgeving. Breng de transporteur van de mest op de hoogte van de aanwezigheid van de bacterie. Tijdens transport moeten er maatregelen genomen worden om de verspreiding van mest in de omgeving te voorkomen. Na het transport dient de wagen/container gereinigd en gedesinfecteerd te worden (zie ook punt d).

f. Met betrekking tot af- en aanvoer van en naar het bedrijf:

- informeer de voerleverancier, de broederij en Rendac, zodat de afvoer van eieren of dode dieren en de aanvoer van voer goed kan worden gepland (gevolgd door desinfectie) of dat er één-op-één-transport plaatsvindt (gevolgd door desinfectie);
- omdat bulkauto's ook veel lucht verplaatsen (die mogelijk besmette deeltjes bevat), is het beter dat deze wagens na een bezoek aan een besmet bedrijf niet naar een ander pluimvee-bedrijf rijden, tenzij reiniging en ontsmetting heeft plaatsgevonden;
- de chauffeur mag de stal en het eierbewaarlokaal niet betreden;
- bied eiercontainers in de deuropening aan;
- bied kadavers afgeschermd aan;
- reinig en desinfecteer de kadavertonnen na het legen;
- daarnaast dient de chauffeur zich te houden aan de eerder genoemde hygiënemaatregelen en dient hij de vrachtwagen te ontsmetten bij het verlaten van het bedrijf;
- over het reinigen en desinfecteren van vrachtwagens dienen nadere afspraken te worden gemaakt, vooral over de binnenkant van mestcontainers en bulkauto's.

g. Met betrekking tot afvoer van dieren:

- vervoer van dieren betekent ook vervoer van bacteriën, zorg er daarom voor dat tijdens de afvoer direct en indirect contact met andere pluimvee niet mogelijk is;

- waarschuw de transporteur vooraf dat het om een met coryza besmet koppel gaat, zodat hij weet dat hij hygiënemaatregelen moet nemen (reiniging en desinfectie van de wagen en de kratten);
- de transporteur van het besmette koppel moet na afloop van de rit geen andere ritten plannen of die dag ander contact met pluimvee hebben;
- verklein de kans op spreiding van stof en mest naar andere stallen door rekening te houden met de windrichting, pas de ventilatie van de onbesmette stallen hierop aan en breng burens met pluimvee op de hoogte zodat zij hetzelfde kunnen doen;
- coryza kan niet geëlimineerd worden uit een eenmaal besmet koppel. De ziekte flakkert vaak op in periodes van stress zoals bij transport en rui. Het ruien van een besmet koppel wordt daarom sterk afgeraden. Een besmet koppel verkopen als rui-koppel levert daarnaast uiteraard verplaatsing van de bacterie op naar een nieuw bedrijf.

Houd er rekening mee dat, ongeacht de behandeling of aanpak, de bacterie levenslang aanwezig blijft in eenmaal besmette koppels. Het opnieuw opflakkeren van de ziekte blijft bij deze koppels steeds mogelijk.

Vervolg aanpak na afvoer van een besmet koppel

Neem bij besmetting contact op met uw bedrijfsdierenarts om een plan van aanpak te bespreken.

Het is wenselijk de stal, na het afvoeren van de dieren, af te sluiten en drie dagen niet te betreden. Reiniging en desinfectie na deze periode kan op de standaardwijze uitgevoerd worden. Deze is te downloaden op www.gddiergezondheid.nl/hygiene.

Voor nieuw te plaatsen koppels met een reëel risico op een besmetting vanuit de omgeving wordt geadviseerd deze te vaccineren. Het gaat hierbij om:

- gezonde opfokkoppels die aanwezig zijn in een besmet gebied (ter voorkoming van infectie en vervolgens versleping door overplaatsing);
- gezonde opfokkoppels uit andere regio's die binnen een besmet gebied geplaatst worden.

Het ruien van besmette koppels wordt sterk afgeraden, ook als de dieren geen tekenen van ziekte vertonen.

